

2024-2-RO01-KA210-SCH-000267205

**МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ОВЛАСТЯВАНЕ НА ГЛАСОВЕТЕ НА
УЧЕНИЦИТЕ СЪС СПЕЦИЛАНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ
ПОТРЕБНОСТИ**

**KA210 SCH - Овластяване на гласовете на ученици със специални образователни
потребности**

2024-2-RO01-KA210-SCH-000267205

СЪДЪРЖАНИЕ

А. Процес на скрининг: идентифициране на обучителни затруднения

- ❖ Обосновка
- ❖ Значението на ранния скрининг в началното образование
- ❖ Етапи на процеса на скрининг
- ❖ Ранни признаци и индикатори за обучителни затруднения
- ❖ Инструменти за наблюдение и скрининг
- ❖ Мултидисциплинарно сътрудничество
- ❖ Често срещани предизвикателства и практически решения
- ❖ Специфичните прояви на обучителни трудности при ученици от РАС
- ❖ Специфичните прояви на обучителни трудности при ученици с ADHD
- ❖ Специфичните прояви на обучителни трудности при ученици с дискалкулия
- ❖ Специфичните обучителни трудности на учениците с дислексия
- ❖ Специфичните обучителни трудности на учениците с дисграфия

Б. Стратегии и подходи за организиране на учебния процес на целевата група областта на науката и екологичните изследвания

- ❖ Универсална структура на модела - Учебен ресурс на SENvoice

В. Картографиране на личния напредък на учениците от целевата група

РАЗДЕЛ А - ПРОЦЕС НА СКРИНИНГ

ОБОСНОВКА

Идентифицирането на обучителни затруднения като дислексия, дискалкулия, разстройство от аутистичния спектър (РАС) и хиперактивност и дефицит на вниманието (ADHD) при учениците в началното училище е от решаващо значение за дългосрочния им образователен успех и цялостно благополучие.

Началното училище е основата на академичното обучение. Ако не се обърне внимание на трудностите в обучението, те могат да доведат до натрупване на академични неуспехи. Например, дете, което среща пречки в усвояването на уменията за четене (дислексия) в началното училище, вероятно ще се затруднява с разбирането в по-горните класове по всички предмети. Ранното идентифициране позволява целенасочени интервенции, *преди* тези дефицити да станат непосилни, предотвратявайки разширяването на пропуските в постиженията. Ето защо разбирането на специфичния профил на обучение на детето (напр. проблеми с визуалната обработка при дислексия, проблеми с работната памет при ADHD) помага на учителите да адаптират своите методи на преподаване, материали и оценки, за да отговорят на неговите уникални нужди. Не става въпрос за понижаване на стандартите, а за предлагане на достъпни учебни пътища, които наистина резонират с когнитивния стил на ученика. В този смисъл ранното идентифициране играе решаваща роля, като гарантира, че тези фундаментални пропуски се адресират проактивно.

Деца с недиагностицирани обучителни затруднения често се самообвиняват, като отдават трудностите си на липса на интелигентност или усилия. Това може да доведе до дълбока фрустрация, тревожност и значителен спад в самочувствието. Освен това, фрустрацията и академичните неуспехи могат да се проявят като поведенчески проблеми (напр. агресивно поведение, избягване, отдръпване). Предоставянето на подходяща подкрепа на тези ученици обаче помага за намаляване на тези вторични поведения, тъй като тяхната увереност и ангажираност в ученето нарастват.

Идентифицирането на специфични трудности помага на учителите да разберат основните причини за трудностите на ученика, като по този начин ги подготвя по-добре да прилагат ефективни стратегии. Това ги пренасочва от гадаене какво би могло да помогне към прилагане на интервенции, основани на доказателства, намалявайки бърнаута сред учителите и повишавайки чувството им за ефективност.

В момента целта на образованието е да бъде равнопоставено за всички ученици и неуспехът при идентифицирането на обучителните трудности може да създаде

значителни пречки пред достъпа до учебната програма и достигането на академичния потенциал за част от учениците.

➤ Значението на ранния скрининг в началното образование

Ранното откриване на обучителни затруднения в началното училище е една от най-ефективните стратегии за гарантиране, че всички ученици имат достъп до образование при равни условия. Началното образование представлява основата на бъдещите академични постижения, когнитивното развитие и емоционалното благополучие. Когато обучителните затруднения останат неразпознати в ранните години, учениците са изложени на риск от натрупване на академични пропуски, които се задълбочават с времето, което води до ниска самооценка, фрустрация, поведенчески проблеми и в крайна сметка до по-ниски образователни постижения.

Проучванията сочат, че ранната идентификация на обучителните трудности, като дислексия, дискалкулия, ADHD и разстройствата от аутистичния спектър (РАС), води до по-добри резултати, когато е съпроводена с целенасочени интервенции. Ранното идентифициране на трудностите не означава етикетирание или занижаване на очакванията – това означава разбиране на профила на всеки учащ и адаптиране на методите на преподаване, за да се подкрепят силните му страни, като същевременно се преодоляват неговите предизвикателства.

Скринингът в началното образование не е еднократно събитие, а систематичен, непрекъснат процес, включващ учители, специалисти, родители и самите ученици. Ефективният скрининг гарантира, че никое дете няма да остане пренебрегнато поради неразпознати обучителни потребности.

➤ Етапи на процеса на скрининг

Структурираният процес на скрининг обикновено включва няколко допълващи се етапа. Те гарантират както точността на идентификацията така и ранно включване в мрежи за подкрепа.

- Наблюдение в класната стая

Учителите играят централна роля в ранното откриване на обучителни трудности чрез систематично наблюдение. Тъй като те взаимодействат с учениците ежедневно, често са първите, които забелязват признаци като непостоянно представяне, необичайни модели на учене или поведенчески показатели. Наблюденията трябва да бъдат редовни, структурирани и документирани, за да се проследяват промените във времето.

- Използване на стандартизирани инструменти за скрининг

В допълнение към наблюдението, учителите могат да използват стандартизирани инструменти за скрининг или контролни списъци, предназначени за ранно идентифициране на специфични трудности (напр. тестове за фонологична осъзнатост за

дислексия, скрининг за математическа грамотност за дискалкулия). Тези инструменти предоставят обективни данни, които допълват наблюденията на учителите.

- **Сътрудничество с родителите**

Родителите предоставят ценна информация за историята на развитието на детето, ранните етапи и поведението му у дома. Редовната комуникация между учители и родители позволява цялостно разбиране на силните страни и трудностите на детето.

- **Консултация със специалисти**

Когато наблюденията и инструментите за скрининг показват сериозни опасения, училищата трябва да включат специалисти като училищни психолози, логопеди, специални педагози или медицински специалисти. Техните оценки помагат за потвърждаване на трудностите и насочват към подходящи интервенции.

- **Мониторинг и преглед**

Скринингът не е „еднократен“ процес. Учителите трябва непрекъснато да следят напредъка, да преглеждат бележките от наблюденията и да коригират интервенциите. Редовните последващи действия гарантират, че развиващите се обучителни потребности се идентифицират рано.

➤ **Ранни признаци и индикатори за обучителни затруднения**

Ранните признаци могат да варират в зависимост от вида на обучителните затруднения. Учителите трябва да се запознаят с типичните прояви, за да разпознаят потенциални предупредителни знаци.

- **Дислексия**

Често срещани ранни индикатори включват:

- Постоянни трудности с фонологичното осъзнаване, като например идентифициране и манипулиране на звуци в думите.
- Често обръщане на буквите (напр. „Е“ срещу „З“) или затруднено запомняне на съответствието между букви и звуци.
- Бавно или неточно декодиране при четене на глас.
- Трудност при запомняне на думи, произнесени от четене, въпреки многократното им повтаряне.
- Слаби правописни умения, несъвместими с общия интелект.
- Избягване на дейности по четене, признаци на фрустрация или умора по време на задачи за ограмотяване.

- ❖ **Дискалкулия**

Ранните признаци могат да включват:

- Слабо чувство за числа, трудности с разбирането на количествата или „колко“.
- Трудности при подреждане на числата, броене наобратно или разбиране на числовите линии.
- Проблеми с основни аритметични факти, които не се подобряват с практиката.

- Трудност при разпознаването на математически символи или свързването им с операции.
- Объркване между сходни на вид числа (напр. 6/9, 3/8).
- Разчитане на незрели стратегии (напр. броене на пръсти след очакваната възраст).

❖ ADHD

Показателите зависят от това дали преобладава дефицит на внимание, хиперактивност или комбинация от тях:

Модели на невнимание:

- Трудност при поддържане на вниманието по време на задачи.
- Чести грешки поради небрежност или недовършена работа.
- Изглежда не слуша, когато му се говори директно.
- Трудно е да следва сложни инструкции.
- Редовно губи материали или забравя домашните си.

Модели на хиперактивност-импулсивност:

- Прекомерно движение, затруднено задържане в седнало положение.
- Прекомерно говорене, прекъсване на другите.
- Импулсивно извикват отговори, без да чакат реда си.
- Трудност при тиха игра или чакане.
- Емоционална импулсивност (изблици, фрустрация).

❖ Разстройства от аутистичния спектър (РАС)

Ранните червени знамена често включват:

- Трудности в социалната комуникация: ограничен зрителен контакт, предизвикателства с участието в разговор, липса на реципрочно социално поведение.
- Ограничени интереси или повтарящи се поведения: подреждане на предмети, интензивно фокусиране върху специфични теми, ехолалия.
- Сензорна чувствителност: хипер- или хипочувствителност към звуци, текстури, светлина.
- Трудност при адаптиране към промени в рутината или неочаквани преходи.
- Предизвикателства при разбирането на социални сигнали, жестове или хумор.

➤ Примерни инструменти за наблюдение и скрининг

Учителите могат да използват прости формуляри за наблюдение, за да проследяват систематично поведението и показателите за обучение. По-долу е даден примерен контролен списък за наблюдение за ранен скрининг (който трябва да се адаптира за всяка възрастова група):

Име на ученика	Дата	Наблюдава на зона	Описание на поведението / индикатора	Честота	Бележки на учителя
		Грамотност/ Математика/ Поведение		Рядко / Понякога / Често	

Освен това могат да се използват специализирани контролни списъци за скрининг:

Индикатор (дислексия)	Наблюдавано	Коментар
Трудност при разпознаване на звуци в думи	☐ Да ☐ Не	
Често обръщане на буквите	☐ Да ☐ Не	
Бавно декодиране	☐ Да ☐ Не	
Избягва четенето	☐ Да ☐ Не	

(Подобни таблици могат да бъдат създадени за дискалкулия, ADHD и PAC.)

➤ Мултидисциплинарно сътрудничество

Скринингът е най-ефективен, когато включва сътрудничество между учители, родители и специалисти. Структурираният мултидисциплинарен подход обикновено включва:

- Учители → Първоначално наблюдение, корекции в класната стая, текуща документация.
- Родители → Споделяне на историята на развитието и наблюдения вкъщи, засилване на интервенциите у дома.
- Училищни психолози/терапевти → Провеждане на официални оценки, даване на препоръки.
- Специални педагози → Създаване на адаптирани учебни материали и стратегии.

Редовните срещи, споделените отчети за напредъка и съвместното планиране гарантират, че интервенциите са съгласувани и целенасочени.

➤ **Често срещани предизвикателства и практически решения**

Предизвикателство	Описание	Практични решения
Непоследователни практики за наблюдение	Учителите може да не знаят какво да търсят	Осигурете прости контролни списъци и обучение; интегрирайте наблюдението в ежедневната си рутина
Родителска съпротива или отричане	Родителите може да се страхуват от етикетиране	Наблягайте на подкрепата, а не на етикетирането; използвайте ясни примери и данни за напредъка
Липса на стандартизирани инструменти	Скринингът може да разчита само на интуицията	Въведете формуляри за скрининг в цялото училище; използвайте безплатни валидирани инструменти, когато е възможно
Ограничен достъп до специалисти	Малките училища може да нямат достатъчно психолози	Изграждане на партньорства с външни услуги; ефективно използване на сътрудничеството между учители и родители
Забавено проследяване	Резултатите от скрининга не се преглеждат систематично	Планирайте редовни срещи за проследяване на резултатите; разпределете ясни отговорности

Заклучение

В заключение, предложеният подход чрез създаване и прилагане на тази методология, с разработването на два специализирани инструментариума – „**Наука за всички**“ (S4ALL) и „**Изследвания на околната среда за всички**“ (ES4ALL) – е не само полезен, но и наложителен. Той има за цел да трансформира учебния процес за деца в началното училище със специфични трудности като дислексия, дискалкулия, ADHD и разстройство от аутистичния спектър. Чрез интегриране на адаптирани стратегии, уроци и материали в тези инструменти, се гарантира, че всеки ученик получава необходимата подкрепа, за да разбере и усвои основното съдържание в областта на науката и екологичните изследвания. Тази методология не само полага основите за академичен успех чрез приобщаващи подходи, но и допринася за насърчаване на позитивно психично здраве и овластяване на учителите. В крайна сметка, тя гарантира, че всяко дете има възможността да процъфтява и да достигне пълния си потенциал, независимо от обучителните си предизвикателства.

Следват съвети за по-добро разбиране на специфичните прояви на обучителни трудности в учебния процес: идентифициране на обучителни трудности при деца с дислексия, дискалкулия, ADHD и разстройства от аутистичния спектър:

❖ Специфичните прояви на обучителните трудности при ученици от РАС

<https://www.canva.com/design/DAG56qHf7OI/UhTUAxrWGDwWprnqzZX04w/edit>

❖ Специфичните прояви на обучителни трудности при ученици с ADHD
<https://www.canva.com/design/DAG56nqZ7uA/Ae1Fu1SNaUuTyAnCKf7t7A/edit>

❖ Специфичните прояви на обучителни трудности при ученици с дискалкулния
<https://www.canva.com/design/DAG56uDS-tl/kH5RlQhuv2rRjReZFjC2og/edit>

❖ специфичните обучителни трудности на учениците с дислексия
<https://www.canva.com/design/DAG56hg198s/04tpNlWd95ewJ54zdHPEEw/edit>

❖ специфичните обучителни трудности на учениците с дисграфия
<https://www.canva.com/design/DAG56kmj7oA/EF05drdcVpaREyZJJYAcgg/edit>

За да се демонстрира ефективността на разработените ресурси, ще бъде приложен инструмент за първоначална оценка преди тяхното внедряване в класната стая. Същият инструмент ще бъде приложен отново след използване на материалите, създадени по проекта. Този инструмент, разработен в Google Forms, ще бъде насочен към показатели, свързани със специфични обучителни трудности, както и компетенции, характерни за двете предметни области, за които са разработени ресурсите. Сравнителният анализ на резултатите ще предостави измерима информация за напредъка на учениците и въздействието на предложената методология.

РАЗДЕЛ Б - СТРАТЕГИИ И ПОДХОДИ ЗА ОРГАНИЗИРАНЕ НА ПРОЦЕСА НА ПРЕПОДАВАНЕ И УЧЕНЕ НА ЦЕЛЕВАТА ГРУПА В НАУКАТА И ЕКОЛГИЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Тази методология предоставя структуриран подход за проектиране и провеждане на ресурсни уроци, съобразени с деца със специални образователни потребности. Целта е да се гарантира, че всички деца, независимо от техните способности, имат достъп до смислени и ефективни учебни преживявания, които насърчават тяхното когнитивно, емоционално, социално и двигателно развитие. Тя очертава ключови стъпки за анализ на индивидуалните нужди, определяне на ясни цели, избор на адаптирано съдържание и методи на преподаване, създаване на помощни материали и оценка на напредъка.

1. Анализ на специалните образователни потребности

Извършете задълбочен анализ чрез:

KA210 SCH - Овластяване на гласовете на ученици със специални образователни потребности

2024-2-RO01-KA210-SCH-000267205

Co-funded by
the European Union

- Идентифициране на вида на специалните образователни потребности (обучителни затруднения, разстройства от аутистичния спектър, говорни и езикови нарушения и др.).
- Определяне на доминиращия стил на учене (визуален, слухов, кинестетичен).
- Оценка на нивото на автономност.
- Създаване на листове за наблюдение или прилагане на функционални оценки.

Преди планирането на който и да е урок е изключително важно да се разберат специфичните профили на обучение на учениците. Този анализ включва:

а) Определяне на вида на специалните образователни потребности (СОП)

- Трудности в обучението: дислексия, дискалкулия, дисграфия
- Неврологични разстройства: ADHD, ASD
- Нарушения на речта и езика
- Физически или сензорни увреждания (ако е приложимо)

б) Определяне на доминиращите стилове на учене

- Визуални ученици: реагират най-добре на изображения, диаграми и писмени инструкции
- Аудиторни учаци: реагират най-добре на обяснения, дискусии, песни
- Кинестетични учаци: реагират най-добре на практически дейности и движение

в) Оценка на нивото на автономност

Оценете дали ученикът може да изпълнява задачи самостоятелно, дали се нуждае от подкани или постоянно напътствие.

г) Листове за наблюдение и функционални оценки

Учителите могат да използват структурирани формуляри за наблюдение, за да записват поведение, модели на учене и реакции към конкретни задачи:

Име на ученика	Тип СОП	Стил на учене	Ниво на автономност	Бележки
		Визуално / Слухово / Кинестетично	Независим / Минимална подкрепа / Постоянно насочване	

2. Избор на адаптирано съдържание

Съдържанието трябва да бъде:

- Достъпно и релевантно - съдържанието трябва да е съобразено с учебните цели, но да бъде разбираемо за всички ученици.
- Разделено на малки учебни единици - помага да се избегне претоварване и подобрява разбирането.

- Представено с помощта на опростен език и конкретни примери - избягвайте абстрактен език, използвайте визуални елементи, реални обекти и аналогии.

Пример – Наука:

- Тема: Водният цикъл
- Адаптация за специални образователни потребности: Използвайте големи, цветни диаграми, опростен език, истински водни експерименти и разказване на истории.

Пример – Екологични изследвания:

- Тема: Рециклиране
- Адаптация за специални образователни потребности: Игри за сортиране с реални предмети, пиктограми, показващи „какво къде отива“, интерактивни групови задачи.

3. Определяне на целите на урока

Определете общи и специфични цели, адаптирани към нивото на развитие на детето.

Целите трябва да бъдат:

- Ясно формулирани.
- Измерими и реалистични.
- Фокус върху развитието на когнитивни, емоционални, социални и двигателни умения.

Тип цел	Пример (Наука)	Адаптация за специални образователни потребности (СОП)
Обща цел	Учениците ще опишат етапите на водния цикъл.	Визуални диаграми + дискусия с насоки
Специфична цел – специфични обучителни трудности (SpLD)	Учениците ще идентифицират изпарението, кондензацията и валежите, използвайки карти с картинки.	Етикетиране стъпка по стъпка
Специфична цел – ADHD	Учениците ще представят последователно етапите от водния цикъл чрез интерактивна игра.	Дейност, базирана на движение, за поддържане на вниманието
Специфична цел – ASD	Учениците ще съпоставят изображения и етикети на етапите от водния цикъл.	Използвайте структурирани визуални графици и повторения

KA210 SCH - Овластяване на гласовете на ученици със специални образователни потребности

2024-2-RO01-KA210-SCH-000267205

4. Избор на методи и техники на преподаване

Използвайте активни и мултисензорни методи, като например:

- Метод на демонстрация.
- Образователни игри.
- Разказване на истории с визуална подкрепа.
- Насочвано учене чрез откриване.
- Практически упражнения с насочено повторение.
- Помощни технологии (таблети, образователен софтуер, пиктограми).

Активните, **мултисензорни подходи** са най-ефективни за ученици със специални образователни потребности. Някои примери:

4.1 Метод на демонстрация

- Покажете процесите стъпка по стъпка, използвайки реални обекти или визуални помагала.
- Насърчете учениците да повторят демонстрацията.

4.2 Образователни игри

- Превръщат учебните цели в игри (съчетаване на карти, бинго, сортиране).
- Подпомагат ангажираността и задържането на информация, особено за ученици с ADHD.

4.3 Разказване на истории с визуална подкрепа

- Разказите помагат на учениците да контекстуализират абстрактни понятия.
- Визуалните помагала (изображения, пиктограми) подобряват разбирането, особено за хора с SpLD и PAC.

4.4 Обучение чрез насочено откриване

- Учениците изследват материалите с насоки на учителя.
- Насърчава любопитството, критичното мислене и решаването на проблеми.

4.5 Практически упражнения с повторение

- Практическите дейности затвърждават наученото (напр. експерименти с броене, изграждане на модел на водния цикъл).
- Повторението подпомага паметта и усвояването на умения.

4.6 Помощни технологии

- Таблетите, образователните приложения и интерактивните бели дъски подкрепят мултисензорното обучение.
- Примерни приложения: Wordwall, Genially, Canva за интерактивни уроци.

5. Създаване на ресурсни материали

Материалите трябва да бъдат:

- Визуално привлекателни и добре структурирани.
- Адаптирано към нивото на развитие.

- Лесни за работа и употреба.

Примери за материали:

- Илюстрирани табла.
- Флашкарти с изображения и думи.
- Аудио истории.
- Интерактивни игри.

Вид материал	Пример	Адаптация към специални образователни потребности (СОП)
Илюстрирани табла	Плакат за водния цикъл	Големи шрифтове, ярки цветове, пиктограми
Флашкарти	Числа, букви, символи	Цветно кодирани, тактилни карти за кинестетични учащи
Аудио истории	История за рециклирането	Повтарящи се аудио сегменти, опростен език
Интерактивни игри	Сортиране на боклук	Групови дейности, визуално подсилване

Съвети за визуален дизайн:

- Висококонтрастни цветове за по-добра четливост
- Минимален текст на един слайд или една карта
- Последователни символи за понятия
- Ясни инструкции „стъпка по стъпка“

6. Структура на адаптиран урок

Адаптираният урок може да включва следните етапи:

✓ Привличащ вниманието момент:

- Персонализиран поздрав.
- Рутинна дейност (календар, време, разпознаване на емоции).

✓ Представяне на съдържанието:

- Ясни обяснения с визуална подкрепа.

✓ Практически дейности:

Игри за свързване.

- Практически упражнения (поставяне, сортиране, манипулиране).

✓ Обратна връзка и затвърждаване:

- Повтаряне на важна информация.
- Символични награди и положително подкрепление.

✓ Оценяване на напредъка:

Извършвайте периодични оценки чрез:

- Директни наблюдения.
- Работни листове.
- Индивидуални отчети за напредъка.

Адаптирайте стратегията на преподаване според резултатите.

Учебните програми в областта на природните науки (S) и екологичните изследвания (ES) в страните партньори бяха анализирани, за да се идентифицират общи теми, които ще бъдат разработени като учебни ресурси за ученици със специални образователни потребности (СОП), следвайки методологията SENvoice:

✓ **„Наука за всички“ (S4ALL)**, състоящ се от готови за употреба обучителни ресурси по специфични теми от науката в началното училище – създадени специално за ученици от целевата група.

-Етап 1: Експертите по проекта SENvoice първоначално ще създадат (след консултации на международно ниво) модели на ресурси по редица теми. Тези теми ще бъдат избрани, като се вземат предвид следните критерии: (1) общи теми в учебните програми по природни науки в началните училища в страните партньори; (2) ключови теми за напредъка на учениците по предмета или (3) идентифицирани като трудни за преподаване на ученици, по-специално на ученици със специални образователни потребности.

-Етап 2: След съвместните обучения, участващите учители ще създадат свои собствени учебни материали по специфични теми от учебните програми по природни науки в началното училище. Ресурсите ще бъдат подложени на мониторинг и евентуално ще бъдат предложени модификации, за да се съобразят напълно с методологията SENvoice. Новите учебни ресурси ще бъдат добавени към инструментариума за учители на S4ALL.

✓ **„Екологични изследвания за всички“ (ES4ALL)** – инструментариум за учители, състоящ се от готови за употреба образователни ресурси по специфични теми в областта на екологичните изследвания в началното училище – създаден специално за ученици от целевата група.

-Етап 1: Експертите по проект SENvoice първоначално ще създадат (след консултации на международно ниво) модели на ресурси по редица теми. Тези теми ще бъдат избрани, като се вземат предвид следните критерии: (1) общи теми в учебните програми на началното училище по екологични изследвания в страните партньори; (2) ключови теми за напредъка на учениците по предмета или (3) идентифицирани като трудни за преподаване на ученици, по-специално на ученици от целевата група.

-Етап 2: По подобен начин, след краткосрочните съвместни обучения, участващите учители ще създадат свои собствени учебни ресурси по екологични изследвания. Последните в крайна сметка ще бъдат добавени към инструментариума ES4ALL.

Учебни ресурси за ученици със специални образователни потребности ще бъдат

KA210 SCH - Овластяване на гласовете на ученици със специални образователни потребности

2024-2-RO01-KA210-SCH-000267205

създадени с помощта на онлайн платформата CANVA.

Универсална структура на модела - Учебен ресурс SENvoice - Приложим за всяка тема, включва раздели, свързани с адаптации за SpLD, PAC, ADHD и може да бъде попълнен от всеки учител.

1. Обща информация			
Заглавие на урока:			
Клас:			
Продължителност:			
Предметна област: Наука / Математика			
Тема на учебната програма:			
2. Цели на обучението			
Обща цел:			
3. Адаптирани цели за целевата група:			
Вид на специални образователни потребности (СОП)		Адаптирана цел	
SpLD			
ASD			
ADHD			
4. Предоставяне на урока			
Описание на ресурса (наративно)			
Описание на етапите на учебните дейности в урока - организация и структура стъпка по стъпка			
Етап	Предложена дейност	Адаптации за специални образователни потребности (СОП)	Време
Активиране/ Закотвяне	напр. игра с изображения/въпроси/движения	Визуално + кинестетично (за ADHD)	5'
Насочвано обучение	Обяснение + демонстрация	Подход „стъпка по стъпка“ + големи шрифтове + пиктограми	10'
Практическа дейност	Практическо упражнение/игра за сортиране/манипулация	Малки групи + тактилни материали	15'

Консолидация	Насочен преглед / игра	Асоциация изображение- текст / пантомима	10'
Неформална оценка	Опростен работен лист / устен отговор	Визуално-вербална диференцирана оценка	5'
5. Необходими материали			
Вид на специални образователни потребности (СОП)		<ul style="list-style-type: none"> • Работни листове (напр. цветно кодирани, структурирани • Реални предмети / жетони / визуални карти • Дигитални инструменти (напр. Wordwall, Genially, Canva – по избор) • Големи плакати, фигурки, диаграми, PECS символи (по избор) 	
Какви ИКТ (информационни и комуникационни технологии) инструменти се използват в ресурса?			
Включени приложения (линкове)			
Инфраструктура/Оборудване			
Времеви/пространствени ресурси			
6. Приобщаващи методи за оценяване			
Методи за оценка		Адаптация за целевата група	
Пряко наблюдение		Визуален контролен списък	
Асистиран орален отговор		Насочващи въпроси	
Работен лист за завършване		Опростени версии / пиктограми	
Оценка, базирана на игра		Например, „Намери двойката“ / „Подреди“	
7. Рефлексия на учителя			
Какво се получи добре?			
С какви трудности се сблъскаха учениците със SpLD /Разстройство на аутистичния спектър/ADHD?			
Кои адаптации ще работят по-добре в следващия урок?			
8. Наблюдения/Препоръки			
9. ВРЪЗКА към ресурса:			
10. БИБЛИОГРАФИЯ:			

Пълният урок може да бъде организиран на пет етапа :

Етап	Дейност	Адаптация към специални образователни потребности (SEN)	Време
Активиране/Закотвяне	Поздрав, календар, проверка на емоциите	Визуални подсказки, кратка игра движения	5'
Насочвано обучение	Обяснение + демонстрация на водния цикъл	Стъпка по стъпка + големи шрифтове + пиктограми	10'
Практическа дейност	Практически експеримент или игра за сортиране	Малки групи, тактилни материали	15'
Консолидация	Преглед с тест или съпоставяне на изображения	Асоциация на картина-текст, повторение	10'
Неформална оценка	Кратък работен лист или устна проверка	Визуално-вербална диференцирана оценка	5'

Пример – Воден цикъл за ученици със специални образователни потребности:

1. Покажете истинска вода, демонстрация на изпарение с източник на топлина.
2. Учениците поставят карти с пиктограми в ред: изпарение → кондензация → валежи → събиране.
3. Групова дискусия с визуална диаграма за затвърждаване на речника.
4. Игра на съвпадение за консолидиране на термини.
5. Учителят проверява разбирането с прости въпроси и символи (усмихнати/намръщени лица).

Оценяването трябва да бъде гъвкаво, текущо и адаптирано на всеки учащ.

Вид оценка	Метод	Адаптация към специални образователни потребности (SEN)
Пряко наблюдение	Бележки на учителя по време на задачи	Контролни списъци, акцент върху участието
Асистиран устен отговор	Въпроси по време на урока	Разрешаване на жестове, визуални подкани
Работни листове за завършване	Кратки упражнения	Цветово кодирани, поетапни инструкции
Оценка, базирана на игра	Дейности за сортиране или съпоставяне	Малки групи, визуална подкрепа

Учителите трябва да документират:

- Какво се получи добре?
- Кои ученици са имали затруднения и защо?
- Кои адаптации бяха ефективни?
- Как ще бъдат променени бъдещите уроци?

Тази стъпка осигурява непрекъснато усъвършенстване и отзивчивост към нуждите на учениците.

Практически съвети за изпълнение

- Използвайте последователни рутини, за да намалите тревожността при ученици с аутизъм и хиперактивност.
- Кратките, фокусирани сегменти помагат за вниманието.
- Комбинирайте движението с ученето, за да подпомогнете хората с ADHD.
- Визуалните графици помагат на всички ученици със специални образователни потребности (СОП) да предвиждат задачите.
- Насърчавайте подкрепата от връстници за подпомагане на приобщаването и социалните умения.

РАЗДЕЛ В - КАРТОГРАФИРАНЕ НА ЛИЧНИЯ НАПРЕДЪК НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ ЦЕЛЕВАТА ГРУПА

Този раздел ще предостави инструменти за оценяване, които ще помогнат на учителите да си поставят ясни, измерими и постижими краткосрочни цели.

Предложени инструменти (в зависимост от спецификата на урока):

- Мрежа, базирана на нива, за наблюдение
- Листове за напредък със символи или емоджитата
- Адаптирани визуално-вербални оценки
- Обратна връзка от ученици и учители

Пример за дескриптор на напредъка:

Индикатор	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3
Следва стъпките по ред	С постоянно ръководство	С минимална подкрепа	Независимо
Използва символите правилно	Понякога	Често	Последователно

Трансверсални елементи на методологията

- Уважение към множеството стилове на учене (MI – Multiple Intelligences)
- Подход, фокусиран върху устойчивостта и саморегулацията
- Предвидими, но гъвкави уроци
- Приложимо в дейности 1:1 или по двойки

Обща информация

Поле	Описание
Заглавие на урока	Въведете темата на урока (напр. „Кръговратът на водата“)
Клас	Посочете класа
Продължителност	Типична продължителност на урока (напр. 45 минути)
Предметна област	Наука / Екологични изследвания
Тема на учебната програма	Посочете учебната единица или цел
Име на учителя	Незадължително за документация

Цели на обучението

Обща цел

Пример: *Учениците ще идентифицират и опишат етапите на водния цикъл.*

Адаптирани цели за специални образователни потребности (целевата група)

Вид на специални образователни потребности (СОП)	Адаптирана цел
SpLD	Учениците ще идентифицират изпарението, кондензацията и валежите, използвайки карти с картинки.
ADHD	Учениците ще представят последователно етапите от водния цикъл, използвайки интерактивна игра.
ASD	Учениците ще съпоставят изображения и етикети на етапите от водния цикъл в правилния ред.

Учителите могат да създават множество цели въз основа на профилите на учениците, осигурявайки измерими и реалистични цели.

Провеждане на урока – структура стъпка по стъпка

Етап	Предложена дейност	Адаптации за специални образователни потребности (SEN)	Време
Активиране / Закотвяне	Поздрав, календар, емоционална проверка	Визуални подсказки, игра с кратки движения	5'

Насочвано обучение	Обяснение + демонстрация на водния цикъл	Стъпка по стъпка + големи шрифтове + пиктограми	10'
Практическа дейност	Практически експеримент / игра за сортиране	Малки групи, тактилни материали	15'
Консолидация	Преглед с тест или съпоставяне	Асоциация на картина-текст, повторение	10'
Неформална оценка	Кратък работен лист / устна проверка	Визуално-вербална диференцирана оценка	5'

Необходими материали

Вид на специални образователни потребности (СОП)	Материали
Общи	Работни листове, постери, дигитални инструменти (Wordwall, Genially), диаграми, пиктограми
SpLD	Цветово кодирани карти, опростен текст, илюстративни диаграми
ADHD	Интерактивни манипулации, игри, ресурси, базирани на движение
ASD	Визуални графици, ясна структура, предвидима рутина, повтарящи се визуални сигнали

Приобщаващи методи за оценяване

Метод за оценка	Адаптация за целевата група
Пряко наблюдение	Използвайте контролни списъци, отбелязвайте участието и ангажираността
Асистиран устен отговор	Осигурете визуални подкани или жестове за отговори
Работни листове	Опростени задачи, цветно кодиране, поэтапни инструкции
Оценка, базирана на игра	Игри в малки групи, подкрепа от връстници, визуално подсилване

Рефлексия на учителя

Учителите записват наблюденията си за непрекъснато усъвършенстване:

- Какво се получи добре в урока?
- Кои ученици са имали трудности?

- Кои адаптации бяха ефективни?
- Какво ще бъде променено в следващия урок?

Примери за завършени уроци

Пример 1: Наука – Водният цикъл

Обща цел: Учениците ще идентифицират и опишат етапите от водния цикъл.

Адаптации със специални образователни потребности (SEN) :

- SpLD → Карти с картинки + устно повторение
- ADHD → Игра на последователност с движение
- ASD → Структурирана дейност за съвпадение с изображение

Материали: Плакати, тава за вода, пиктограми, интерактивни дигитални слайдове

Оценяване: Работни листове със съпоставяне на изображения, устна проверка, контролен списък за наблюдение от учителя

Пример 2: Екологични изследвания – Рециклиране и управление на отпадъците

Обща цел: Учениците ще сортират отпадъците в правилните категории за рециклиране.

Адаптации със специални образователни потребности (SEN):

- SpLD → Карти с картинки + думи
- ADHD → Сортиране в малки групи
- ASD → „Стъпка по стъпка“ подкрепено сортиране с пиктограми и таймери

Материали: Реални предмети за отпадъци, кофи за боклук, визуални символи, работни листове

Оценка: Контролен списък за наблюдение, резултати от интерактивна игра за сортиране, словесни подсказки

Ръководство стъпка по стъпка за учители, използващи модела

1. Попълване на обща информация: Започнете със заглавие на урока, клас, продължителност, предметна област.
2. Дефиниране на учебни цели: Включете както общи, така и цели, адаптирани към специални образователни потребности (СОП).
3. Планиране на провеждането на урока: Разделете на етапи (активиране, ръководено обучение, практическа дейност, затвърждаване, оценяване).
4. Изберете материали: Съобразете ресурсите с целите и адаптацията към специални образователни потребности (СОП).
5. Приложете урока: Използвайте мултисензорни и приобщаващи стратегии за преподаване.
6. Оценка и рефлексия: Използвайте контролни списъци, работни листове и устна обратна връзка; записвайте наблюденията си.
7. Коригирайте бъдещите уроци: Приложете прозрения от рефлексията, за да подобрите достъпността и ангажираността.

КАРТОГРАФИРАНЕ НА ЛИЧНИЯ НАПРЕДЪК НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ ЦЕЛЕВАТА ГРУПА

Мониторингът на личния напредък на учениците със специални образователни потребности (СОП) е от съществено значение, за да се гарантира ефективността на интервенциите и постигането на учебните цели. Непрекъснатото и индивидуализирано оценяване позволява на учителите да **адаптират обучението**, да предоставят **целенасочена подкрепа** и да отбелязват постиженията.

Принципи на непрекъснатото и индивидуализирано оценяване

1. Текущо наблюдение – Учителите записват поведението, ангажираността и стратегиите за учене по време на всеки урок.
2. Формиращо оценяване – Редовни проверки с нисък стрес (работни листове, игри, устни отговори) за информиране на преподаването.
3. Обратна връзка, ориентирана към учениците – Насърчавайте учениците да разсъждават върху наученото, използвайки прости символи, емоджита или словесни отговори.
4. Проследяване, ориентирано към целите – Поставете си краткосрочни цели за когнитивни, социални, емоционални и двигателни умения.
5. Документация – Поддържайте записи в наблюдателни листове или цифрови форми, за да следите напредъка във времето.

Таблицы за наблюдение на напредъка

Мрежите за наблюдение помагат за проследяване на представянето и ангажираността на учениците. Те могат да включват визуални подсказки и символи за яснота.

Пример – Следване на стъпки в задача

Индикатор	Ниво 1 – Нуждае се постоянно насочване	Ниво 2 – Нуждае се от минимална подкрепа	Ниво 3 – Независим
Следва стъпките по ред	✗	⚠	✓
Завършва дейността	✗	⚠	✓
Ангажира се със задачата	✗	⚠	✓

Пример – Правилно използване на символи

Индикатор	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3
Свързва пиктограми	Понякога	Често	Последователно
Използва жестове, за да отговаря	Понякога	Често	Последователно

SMART цели за ученици със специални образователни потребности (SEN)

Учителите могат да поставят краткосрочни, постижими цели за всеки ученик. Използването на рамката SMART осигурява яснота и измеримост.

SMART Пример – урок по природни науки (кръговрат на водата)

Специфични (Specific)	Учениците ще разпознаят изпарението, кондензацията и валежите.
Измерими (Measurable)	Използвайки карти с картинки, учениците ще подредят правилно и трите етапа
Постижимо (Achievable)	Учениците получават визуална подкрепа и насоки стъпка по стъпка
Релевантни (Relevant)	Подпомага разбирането на природните процеси, съобразено с учебната програма
Ограничен във времето (Time-bound)	Цел, която трябва да бъде постигната до края на 45-минутния урок

SMART пример – урок по екологични изследвания (рециклиране)

Специфични (Specific)	Учениците ще сортират три вида отпадъци в правилните кошчета за рециклиране
Измерими (Measurable)	Поне 80% точност по време на практическа игра за сортиране
Постижимо (Achievable)	Осигурени са материали и визуални помагала; учителят наблюдава груповата дейност
Релевантни (Relevant)	Подкрепя целите за екологична осведоменост
Ограничен във времето (Time-bound)	Цел, която трябва да бъде постигната в рамките на един урок

Интегриране на обратната връзка между ученици и учители

- Насърчете учениците да се самооценяват с емоджи карти или цветно кодирани символи (зелено = добро, жълто = нуждае се от подобрене, червено = необходима е подкрепа).
- Учителите предоставят конструктивна, визуална обратна връзка, за да затвърдят ученето и да изградят самочувствие.
- Включете обратна връзка от връстници в груповите дейности, за да насърчите сътрудничеството и социалните умения.

Инструменти за проследяване на напредъка

- Нивообразни наблюдателни мрежи → проследяване на нивото на уменията в продължение на седмици.
- Таблици за напредъка с емотикони или пиктограми → бърза визуална справка.
- Рубрики с практически дейности → стандартизирано оценяване за практически задачи.
- Формуляри за обратна връзка учител-ученик → позволяват на учениците да коментират разбранто.
- Дигитални портфолиа → опция за записване на дигитални доказателства за ученето.

Напречни елементи

Тази методология набляга на:

- Различни стилове на учене → визуални, слухови, кинестетични
- Устойчивост и саморегулация → насърчаване на стратегии за справяне и независимост
- Предсказуеми, но гъвкави уроци → структурирана рутина с възможност за адаптиране
- Индивидуална работа или дейности по двойки → улесняват персоналното внимание или подкрепата от връстници

Заклучение

Чрез систематично картографиране на личния напредък, учителите могат:

- Да адаптират ефективно стратегиите за преподаване
- Да разпознаят и празнуват постиженията
- Да идентифицират областите, нуждаещи се от допълнителна подкрепа

- Да дадат възможност на учениците със специални образователни потребности да достигнат пълния си потенциал

Освен това, възприеманата полезност на разработените ресурси ще бъде документирана чрез същия инструмент Google Forms, използван при първоначалната оценка. Учителите ще бъдат поканени да предоставят обратна връзка относно яснотата, достъпността и релевантността на материалите, както и тяхната ефективност в подкрепа на обучението. Тази обратна връзка ще предложи ценни качествени идеи, които допълват резултатите от оценката, допринасяйки за цялостно разбиране на силните страни и областите за подобрене на създадените ресурси.

